

UMMÆLI

Hanus Kamban

Lagnukast úr bonskari tíð

Søgusavnið *Ein fyrrverandi føroyingur* eftir Th. M. Smith

Vit eru øll blivin so rein og so fin. Hetta var tað, eg hugsaði, nú eg um hvítusunnuna las søgusavnið *Ein fyrrverandi føroyingur* eftir Thomas Michael Smith. Og kanska eru vit eisini blivin so stuttmint, at vit hava gloymt, at ein tíð var, tá ið gamlir menn gingu við rakdropa, tá ið børn snoraðu, tá ið tey sum skeittu ella vóru lámur blivu náðileyst happað í og eftir skúlatíð, og tá ið náttpotturin á morni stóð dampandi undir songini. Gloymt ella ikki, henda tíðin er tað jørðildi, vit øll eru runnin úr.

Søgurnar í savninum spegla hesa tíðina aftur, við einum ósentimentalum bersøgni, einum sansi fyri tí ítøkiligu detaljuni og einum serligum kynstri til at lýsa tað bonska, tað ónoßliga og tað vamlisliga. Og eins og frásøgnin er prunkleys og ótelgd, er málburðurin tað eisini. Bókin er skrivað á einum suður-oyarmáli, sum er ektað og ikki fin pussað av nøkrum málsligum ráðgeva. Gongdin í summum av søgunum fær ein at hugsa um ta ensku máliskuna *twist of fate*, tað eru lagnunnar kast, hesir tekstir lýsa. Persónarnir daga móti einum leiktjaldi, við ráka av Elefant øli og Den med Tyren, við deymi av sveitta og mykju, við borðum rokaðum av øsku og matleivdum og óuppvaskaðum borðbúnaði.

Byrjunnarsøgan er bara tvær síður. Hon hevur heitið “Anna og Magnus”, og líka so gerandisligur og óuppgjördur sum hesi vanligu føroysku fólkanøvnini er hesin tekstur.

Svongd var fyri einum mannaminni síðani ikki ókend, og svongdin – sum er ein táttur í hesi søgu – verður við lagnunnar vend umskapað til fótafesti hjá tveimum í lívinum. Hvør skuldi trúð, at “himmalsk” dýrd kundi spretta úr einum bita av skerpikjøti? Teksturin er stuttur, men sniðfundigur og ikki einfaldur. Tíðarfláirnar eru tríggar, og hóast her bara verður røtt um svongd og ein kjøtbita, fatar útsøgnin um eitt heilt liv, har kjøtbitin er paradís-keldan.

Søgan “Hópdreparin” er runnin úr hesi somu bonsku og berligu tíð. Hetta er frásøgnin um drongin, sum vaks upp í krígsárunum, í einum umhvørvi við drykkjuskapi, bardaga og andaligari vanrøkt. Drongurin er lámur, kemur ikki úr múgvandi korum og verður tí happaður. Tann samfelagsliga grammatikkinn er formað sum ein óndur ringur. Hann ið hevnir seg, fær hevndina afturlønta og hevnir seg aftur. Andaligt avlop til at gróðurseta eitt nýtt mynstur er ikki til. Endin verður hareftir.

Sum heild eru tær stuttu søgur-nar í savninum tær bestu. Eitt dømi er “Josias”, helst tann besta í hesum savni. Her er eitt brot úr søguni:

Eg sat og eygleiddi Anton, meðan hann fylti eina hálva esku av snúsi inn í munnin. Fyrst stappaði hann so nógv sum hann fekk upp undir yvirvørrina, og restina “upp í skuffuna”. So fór hann við hondini inn undir jakkan og kom fram við

einari fløsku av Gordons Dry Gin, skrúvaði proppin av og rætti mær hana. Eg tók hana og legði munnin at, men fekk einki niður, tí hon var nógv meir enn lunkað, og skitin var hon eisini, hon luktaði av mykju. Eg læt, sum eg fekk mær ein lítlan, men fór at klíggja og reisti meg upp og lukkaðist akkurát út um hurðina at spýggja.

Ein frálík lýsing av eini pallmynd, sum øll í tí eldra ættarliðinum minnst, kanska serliga frá ólavøkum, í teirri tíðini, tá ið annar hvør maður snúsaði. Eisini hesin stutti og fyndugi tekstur er sniðfundigur, tí høvuðspersónurin er ikki Josias, men Anton. Annars er henda bæði groteska og humoristiska søgan dømi um ein klassiskan stuttsøgu-frymil, við bæði peripeti (t.e. vend) og poengi (tað sum Heðin Brú rópti “fynd”) til seinast.

Teir longru tekstirnir í savninum eru eftir mínum tykki minni væleydnaðir. Tittilsøgan – við dámi av vísindaskaldskapi – lýsir eina framtíð, har Føroyar eru avoyddar, har grønlendingar ráða í Danmark, og har munurin millum kall og konu er horvin at kalla. Teksturin er meira ein røð av hugleiðingum enn verulig søga. Nakað tað sama kann sigast um tekstin “Plankin”, um ein sjómann, sum verður kapteynur á einum risaskipi, síðani fellur í drykkjuskap og endar aftur á “plankanum”.

Samanumtikið er góðskan í savninum kanska heldur misjøvn.

Tað ov “snakkandi” skrivingarlagið misprýðir summar tekstir. Men í savninum eru ið hvussu er tríggar sera vælskrivaðar og fast formaðar søgur.

Meðan eg havi sitið og skrivað hetta ummæli, havi eg eygleitt tvey listaverk á bróstinum yvir av mær. Annað er eitt portrett eftir Torbjørn Olsen, kanska hansara mest væleydnaða persónsmynd. Á gólvinum undir henni stendur standmynd úr bronsu eftir Janus Kamban, av drongi, sum tekur ein seyð. Listaverkini eru sera ymisk, men nærkast í tí, at tey mynda øvugtar rørslur, drongurin, sum tekur seyðin, kastar seg til høgru handar, maðurin á portrettinum førkar seg til vinstru. Eg komi at hugsa um inngangin til *Faidros* eftir Platon, har Sokrates sigur:

– *Hvagar, kæri Faidros, og hvaðani?*

Hesi orð Sokratesar skulu, óneyðugt at siga, ikki skiljast bókstaviliga, men sum ein tilsiping av tilveruligum slag. Portrettið er, sum onkur lesari longu hevur gitt, av mínum gamla vinmanni Hera Smith. Liv og varmi og ein merkisverd sálarfrøðilig innlivan eru yvir hesum listaverkinum hjá Torbirni. Og móti kvøldi, tá ið skýmingin legst, er tað sum Heri stígur úr myndini út í stovuna og fer at práta við meg. Eg skonki mær tá ein whisky og svari: *Hvagar fert tú, mín vinur, og hvaðani kemur tú?*

Sami stemningur og somu spurningar sveima yvir tí seinastu søguni í hesum savni. Tað serliga við hesum teksti – sum tykist vera skrivaður á jólum – er, at hann snýr seg um veruligar persónar, og at hesir persónar eru nevndir við sínum rætta navni. Teir eru Heri Smith, sum tá búði í húsinum Undir Kletti og grannar hansara Ímund og Ívar, sum búleikaðu, hugsi eg, í húsunum vinstrumegin, sum leingi trónaðu í Krókabrekkuni og mintu um okkurt dapurt, mjørkakámt spøkilsishús úr eini søgu eftir Poe ella Lovecraft.

Søgan er neyv og stutturðað, kundi mint um “Pumpararnir í Havnini” eftir Magnus Dam Jacobsen. Heitið “Tortilla Katt” sipar – sera elegant – til skaldsøguna *Tortilla Flat* eftir Steinbeck, sum her hevur fingið eina serføroyska snaring. Ein serligur tokki og varmi er yvir hesum teksti, og millum reglurnar andar eitt fleyr av sorgblídni. Og um ein nú spyr eins og Sokrates: *Hvagar fara tit?* er svarið at finna til seinast í bókini:

Nú liggja teir allir fyra fram eftir rommum úti á tromini á Himmal-fjallinum og veittra niður til okkara og ynskja eini gleðilig jól.

Thomas M. Smith: Ein fyrrverandi føroyingur. Stuttsøgur. Egið Forlag. 128 kr.

KJAK

Gunvá við Keldu

Býráðslimur fyri Fólkaflokkinn

Fýra góð ár hjá Klaksvíkar Kommunu

Á býráðsfundinum 23. mai varð roknskapurin fyri 2012 góðkendur. Roknskapurin staðfesti, við 159,5 mió. kr. í inntøkum, týðiliga góðu gongdina, sum hevur verið seinastu fýra árin. Raksturin sammett við inntøkuna fall, og væl meiri var til iløgur,

hóast lániskuldin varð goldin niður við 30,3 mió. krónum

Kommununnar roknskapur hevur til eina og hvørja tíð ein nátturligan almennan áhuga, og tí ynski eg at endurtaka nakað av viðmerkingunum, eg hevði á býráðsfundinum. Tølini í roknskapinum vísa,

hvussu býráðið stýrir og raðfestir nýtisluna av skattapeningi borgarans.

Ein býráðsseta við framgongd

Seinastu fýra árin hava á mangan hátt verið ógvuliga spennandi. Byrjanin var torfør, tí kommunan hevði stóra skuld og varð sett undir

umsiting. Tá ið 2009 var farið afturum, byrjaði alt at síggja meiri bjart út og framgongdin gjørdist týðilig.

Tað, sum er umráðandi hjá býráðnum, tá ið inntøkurnar vaksa, er, at halda aftur í rakstrinum, so iløgur kunnu gerast, samstundis sum lán verða goldin niður. Hetta hevur verið gjørt seinastu

fýra árin.

Gleðiligt er at síggja, at vit í 2012, fjórða árið á rað kundu staðfesta meirinntøkur. 159,5 mió. kr. komu í kommunukassan. Hetta var ein trivalig meirinntøka við 14 mió. kr. Í figgjarætlanini fyri 2012 mettu vit inntøkurnar meiri varisliga til 145,5 mió. kr. Hesa øking kunnu vit takka

vinnulívinum fyri, tí vit vita, at Klaksvíkar Kommuna, sum er so tengd at vinnulívinum, altíð fylgir konjunkturunum, og tí er viðbrekin.

Raksturin úr 78,6% niður í 63,1% av inntøkunum

Talvan niðanfyrir visir gongdina í skattainntøkunum,